

Przedmowa

Skargę konstytucyjną wprowadził do systemu prawnego art. 79 ust. 1 Konstytucji z 1997 r. jako środek prawny służący ochronie naruszonych wolności lub praw zagwarantowanych w Konstytucji.

Szczegółowe uregulowania skargi konstytucyjnej zostały wprowadzone do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

W Polsce skarga konstytucyjna została przyjęta w ujęciu wąskim i jest dopuszczalna wyłącznie na przepis prawa, a nie jego stosowanie. Skarga została wprowadzona jako środek prawny na niekonstytucyjność normy prawnej, a nie na niekonstytucyjność orzeczenia sądowego. Trybunał nie bada poprawności stosowania przepisów przez organy władzy publicznej. W innych demokratycznych państwach skarga konstytucyjna jest dopuszczalna nie tylko na akty normatywne, ale także na indywidualne rozstrzygnięcia władzy publicznej, na wyroki sądowe i rozstrzygnięcia organów administracji publicznej, a nawet na bezczynność organów władzy. W praktyce jednak znacznie częściej prawa jednostki naruszane są przez akt jego stosowania, a nie przez sam przepis prawa.

Przyjęty w Polsce model skargi konstytucyjnej uniemożliwia oparcie skargi wyłącznie na zarzucie naruszenia Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Przyjęta w Polsce konstrukcja skargi konstytucyjnej odbiega od standardów obowiązujących w innych państwach demokratycznych, nie uwzględnia prawnomiędzynarodowej ochrony praw człowieka.

Istota polskiej skargi konstytucyjnej polega na wyeliminowaniu z obrotu prawnego niezgodnego z Konstytucją RP przepisu prawnego. Uwzględnienie skargi konstytucyjnej nie powoduje automatycznego uchylecia ostatecznego orzeczenia w indywidualnej sprawie, wydanego przez organ władzy publicznej na podstawie przepisu prawnego niezgodnego z Konstytucją RP. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją RP aktu

normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Taka sama możliwość otwiera się dla wszystkich innych osób, wobec których zastosowano zaskarżony przepis, który został uznany za niezgodny z Konstytucją RP.

Ze skargą konstytucyjną łącznie są duże oczekiwania społeczne. Obserwuje się ciągle rosnące zainteresowanie skargą konstytucyjną. Z roku na rok zwiększa się liczba skarg składanych do Trybunału Konstytucyjnego. Skarga ma już duży dorobek orzeczniczy. Jednak funkcjonowanie skargi jest nadal przedmiotem wielu rozbieżności i dyskusji prawnych. Mimo opublikowania licznych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w których rozstrzygane były wątpliwości i kontrowersje w związku z korzystaniem ze skargi konstytucyjnej, wielu zainteresowanych ma problemy ze skutecznym wniesieniem i doprowadzeniem do jej merytorycznego rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny. Skarga konstytucyjna w praktyce stosowania okazała się skomplikowana i trudna. Skardze konstytucyjnej narzucono został przez prawo wysoki poziom rygoryzmu i formalizmu. Mimo wzrastającej świadomości warunków merytorycznych i formalnych wniesienia skargi konstytucyjnej, dotychczasowa praktyka wnoszenia skarg konstytucyjnych do Trybunału potwierdza brak dostatecznej wiedzy o tym, czym jest skarga konstytucyjna i jakie warunki powinna spełniać, aby mogła zostać rozpoznana merytorycznie. W wielu przypadkach skargi konstytucyjne są formułowane wadliwie i zawierają braki formalne. Najczęściej spotykanym uchybieniem jest brak wskazania prawa lub wolności konstytucyjnej, których naruszenie zarzuca skarżący, a także brak określenia sposobu tego naruszenia oraz sprecyzowania, jaki przepis ustawy lub innego aktu normatywnego jest przedmiotem skargi konstytucyjnej. W wielu przypadkach sporządzający skargi konstytucyjne nie wskazują na czym polega niezgodność zakwestionowanych w skardze przepisów z Konstytucją RP i poprzestają na ogólnym stwierdzeniu, że zakwestionowana regulacja narusza określone zasady konstytucyjne.

Braki formalne zawarte w skargach konstytucyjnych oraz braki reakcji na wezwanie do ich wyeliminowania stanowią najczęstszą

przyczynę odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Często odmowa nadania skardze dalszego biegu wynika z faktu, iż przedmiotem skargi konstytucyjnej uczyniono nie przepis prawa, lecz konkretne rozstrzygnięcie sądowe lub administracyjne. Zdarzają się również przypadki naruszenia ustawowego terminu do złożenia skargi. Natomiast rzadziej występują przypadki odmowy rozpoznania skargi z powodu niedochowania wymogu wyczerpania drogi prawnej. Na skutek różnych uchybień nadal zbyt wiele skarg nie jest przekazywana do merytorycznego rozpoznania.

Niniejsze opracowanie zawiera niezbędne informacje ułatwiające skorzystanie ze skargi konstytucyjnej. Zawiera analizę przepisów Konstytucji RP i ustawy o Trybunale Konstytucyjnym dotyczących skargi, wzór skargi konstytucyjnej, a także omówienie najważniejszych oraz najnowszych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego dotyczących skargi konstytucyjnej, zasad i procedury rozstrzygnięcia kwestii formalnych, które z powodu niewystarczającego stopnia regulacji ustawowej wywołały rozbieżności. Informacje zawarte w książce wynikają wprost z przepisów Konstytucji oraz ustawy o Trybunale Konstytucyjnym lub też z wydanych przez Trybunał orzeczeń w sprawach ze skarg konstytucyjnych.

Celem opracowania jest przybliżenie zainteresowanym warunków prawnych złożenia skargi konstytucyjnej i umożliwienie skutecznego wniesienia skargi do Trybunału Konstytucyjnego w przypadku naruszenia wolności lub praw konstytucyjnych. Należy mieć świadomość, że swoboda regulacyjna ustawodawcy nie jest nieograniczona oraz że na organach władzy publicznej spoczywa obowiązek poszanowania praw i wolności jednostki i innych wartości zagwarantowanych w Konstytucji.

Książka ta będzie przydatna osobom sporządzającym skargi konstytucyjne i występującym przed Trybunałem Konstytucyjnym, ale także tym wszystkim podmiotom, których prawa lub wolności konstytucyjne zostały naruszone i którzy rozważają możliwość wniesienia do Trybunału skargi konstytucyjnej. Skarga konstytucyjna jest jednym z najważniejszych środków ochrony konstytucyjnych praw i wolności przed działaniami władzy publicznej.